

اقتصاد و بهره‌وری

نیاز به فعالیت اقتصادی -۱ فعالیت اقتصادی یعنی چه؟

۱) هر جامعه‌ای برای ادامه زندگی و رفع نیازهای خود ناگزیر است از منابع طبیعی استفاده کند و وسایل موردنیاز خود را تولید کند. به این کار «فعالیت اقتصادی» گفته می‌شود. ۱)

در سال هفتم با انواع فعالیت‌های اقتصادی آشنا شدید و آموختید که تولید ممکن است تولید کالا یا خدمت باشد. کشاورزان در مزرعه و باغ و کارگران در کارخانه و کارگاه، کالا تولید می‌کنند. پزشکان، معلمان، پلیس، کارمندان و ... خدمت ارائه می‌کنند. برخی افراد نیز خدمات و کالاهای تولید شده را توزیع و مبادله می‌کنند و به دست مصرف‌کنندگان می‌رسانند. پس در هر جامعه‌ای عده‌ای به فعالیت‌های تولیدی و توزیعی مشغول اند. از سوی دیگر همه افراد جامعه و حتی تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان به نوبه خود مصرف‌کننده اند. ۲) افراد در این فعالیت‌ها با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند. بدین ترتیب هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند بدون فعالیت‌های اقتصادی به حیات خود ادامه دهد و در همه جوامع، چرخه تولید، توزیع و مصرف وجود دارد و همواره بین افراد روابط اقتصادی برقرار می‌شود. ۲)

۲- چگونه بین افراد رابطه اقتصادی ایجاد می‌شود؟

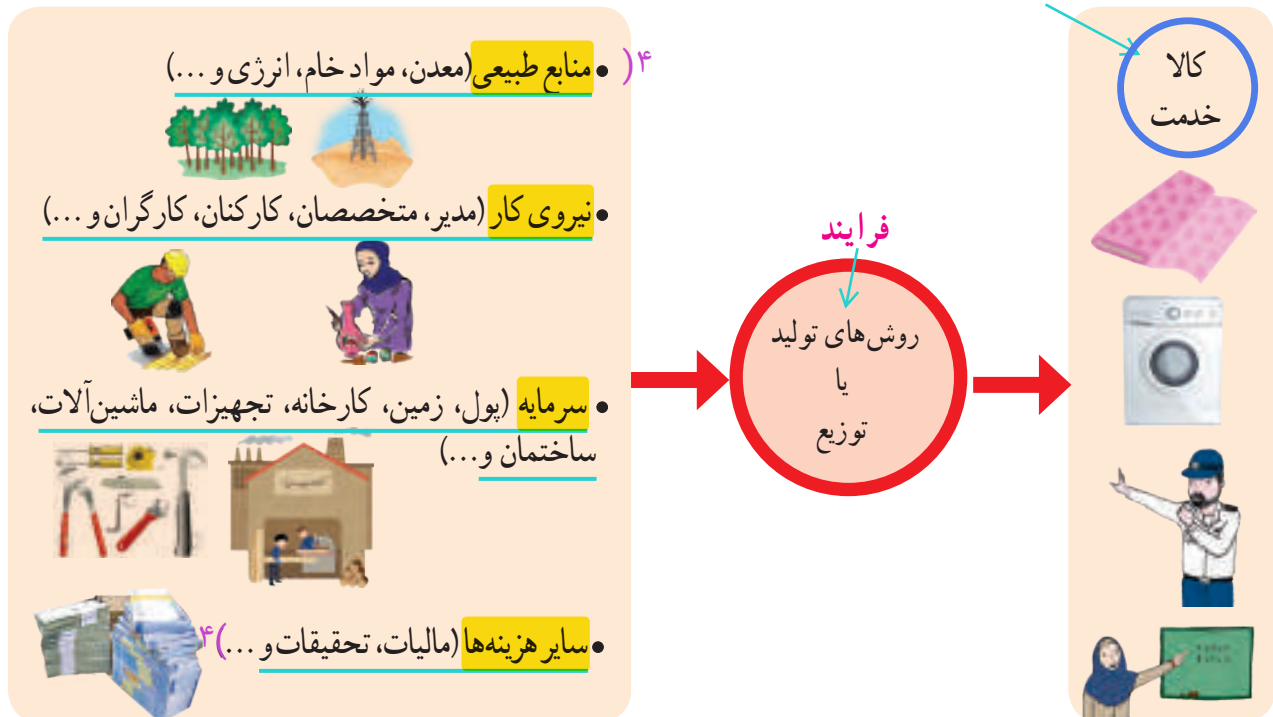
۳- برای افزایش بهره‌وری اقتصادی چه باید کرد؟ بهره‌وری در تولید، توزیع و مصرف

۳) برای افزایش بهره‌وری در فعالیت‌های اقتصادی، باید بهره‌وری را در تولید و توزیع افزایش دهیم و الگوی مصرف را نیز عقلانی کنیم. ۳) در درس قبل با نمونه‌هایی از مصرف بهینه یا بهره‌وری در مصرف آشنا شدید.

۴- منظور از نهاده (ورودی ها) چیست؟

نهاده* (ورودی ها)

ستانده* (خروجی ها)

۵- افزایش بهره‌وری به چه معناست؟ مثال بزنید

۵) افزایش بهره‌وری به این معناست که با روش‌های مناسب، هزینه‌های خود را با حفظ کیفیت کالا یا خدمات، کاهش دهیم و در مقابل، خروجی‌های فعالیت اقتصادی خود (ستانده) را افزایش دهیم. برای مثال اگر در کارگاهی روزی ۱۰ جفت کفش تولید شود و صاحب کارگاه با اجاره کردن یک ساختمان به قیمت ارزان‌تر و آموزش دادن و تشویق نیروی کار یا ابداع یک روش جدید یا اختراع یک وسیله که مصرف برق یا مواد مصرفی را کاهش می‌دهد. میزان تولید را به ۱۳ جفت کفش (با همان کیفیت یا با کیفیتی بهتر) در روز افزایش دهد، در اینجا می‌گوییم بهره‌وری اتفاق افتاده است (۵ البته علاوه بر افزایش میزان تولید کالاها و خدمات، افزایش کیفیت آنها نیز مورد توجه قرار می‌گیرد.

... یک مثال خوب درباره بهره‌وری در توزیع خدمات، مراکز صدور گذرنامه (پاسپورت) در شهرهاست. در یکی دو دهه قبل، در شهرهای بزرگ همه متقاضیان گذرنامه باید به اداره گذرنامه یعنی ساختمانی که واقع در یک خیابان بود، مراجعه می‌کردند. زمان صدور گذرنامه خیلی طولانی بود. در خیابان جلوی این اداره، صف‌های طولانی تشکیل می‌شد و تحویل و گرفتن مدارک هم برای مراجعه‌کنندگان و هم کارکنان اداره، دشوار و زمان‌بر بود. ... بعدها دفاتر پلیس + ۱۰ در مناطق مختلف شهر ایجاد شد. اکنون ساکنان هر منطقه شهر برای گرفتن گذرنامه به نزدیک‌ترین دفتر پلیس + ۱۰ در محله خود مراجعه می‌کنند و در کوتاه‌ترین زمان و با صرف وقت و انرژی کمتر، گذرنامه‌شان را دریافت می‌نمایند.

فعالیت ۱) مرحله اول: بررسی خاک زمین کشاورزی و مساعد بودن آن برای کشت گندم- مبارزه با علف های هرز و شناسایی به موقع آفات و بیماری ها - بهینه سازی استفاده از کود- استفاده از بذر مرغوب -استفاده از ماشین آلات کشاورزی- بسته بندی مناسب آرد در کارخانه ها -کاهش ضایعات نان و ...

مرحله دوم: با آموزش از طریق رسانه ها مردم را به آگاهی می رساند که به میزان مصرف خرید کنند

مرحله سوم: روش های صحیح نگهداری از نان مانند قرار دادن در فریزر و نگهداشتن آن در کیسه های پلاستیکی می تواند بهره وری کمک کند

فعالیت

۱- به چند گروه تقسیم شوید. محصولی مانند نان را در نظر بگیرید. هر گروه یکی از مراحل را انتخاب کند: مرحله اول - تولید (کشت گندم، برداشت گندم، تولید آرد، پختن نان) مرحله دوم - توزیع یا فروش نان و مرحله سوم - مصرف نان. هر گروه بگوید که چه راه هایی برای بالا بردن بهره وری در آن مرحله وجود دارد.

۲- به نظر شما، اگر میزان هزینه های تولید را افزایش دهیم و به همان اندازه میزان تولید افزایش یابد، باز هم می توانیم ادعا کنیم بهره وری اتفاق افتاده است؟ خیر - چون زمانی بهره وری اتفاق می افتد که بدون افزایش هزینه تولید، مقدار و کیفیت کالای تولید شده افزایش یابد.

۳- آیا در محل زندگی شما مراکز خریدی وجود دارند که بتوان گفت موجب عرضه بهتر کالا یا خدمات شده اند و بهره وری به عمده فروشی ها و فروشگاه های زنجیره ای که قیمت کالا را پایین تر از فروشگاه در توزیع را بالا برده اند؟ درباره آنها توضیح دهید. های دیگر به فروش می رسانند.

۴- چه کارهایی می توان انجام داد تا هزینه های آب، برق و گاز مدرسه شما (در عین تأمین نیازهای لازم دانش آموزان) کاهش یابد. در این باره همفکری کنید و پیشنهادها برتر و قابل اجرای خودتان را به مدیر مدرسه تحویل دهید.

کنترل شیرالات و لوله ها برای رفع نشتی لوله ها- استفاده از لامپ های کم مصرف به جای لامپ های معمولی- استفاده از نوار درزگیر برای پنجره ها و درها- استفاده از وسایل کم مصرف برقی -فرهنگ سازی برای مصرف بهینه انرژی - بستن به موقع شیر آب توسط دانش آموزان و...

بهره وری سبز ۶- جایگاه تولید از دیدگاه اسلام چیست؟

در سال هفتم خواندید که از دیدگاه اسلام، طبیعت و منابع طبیعی، آیات و نشانه های حکمت خداوند و نعمت های الهی هستند و انسان حق استفاده بی رویه از طبیعت و لطمه زدن به آن را ندارد. همچنین بی بردی که از منظر اسلام، اقتصاد و تولید وسیله اند نه هدف. یعنی تولید وسیله ای است که انسان از طریق آن نیازهای خود و جامعه را رفع می کند و به مسائل مهم تر می پردازد. ۶- ۷- در دنیای امروز تولید با چه هدفی صورت می گیرد؟

۸- سیاست کشورهای قدرتمند صنعتی در بهره برداری از طبیعت و منابع طبیعی چیست؟

۷) در دنیای امروز، تولید با هدف کسب سود بیشتر انجام می گیرد و سودجویان بدون توجه به تخریب و نابودی طبیعت همچنان به تولید بیشتر ادامه می دهند. ۷)

پس از انقلاب صنعتی در غرب و به ویژه در ۱۵۰ سال اخیر، کشورهای صنعتی و قدرتمند به بهره برداری بی رویه از منابع طبیعی و طبیعت دست زده اند تا بتوانند کالاهای بیشتری تولید کنند. کشورهای صنعتی امروز سعی می کنند از طبیعت و منابع طبیعی خود محافظت کنند اما با تبلیغات و تحت تأثیر قرار دادن مردم دیگر کشورها، مصرف گرایی را که موجب تخریب محیط زیست می شود، تشویق می کنند. اما افزایش تولید به هر روش و به هر قیمتی مجاز نیست. افزایش تولید و فعالیت های اقتصادی اگر به محیط زیست لطمه

۹- چرا افزایش تولید به هر روش و قیمتی مجاز نیست؟

بزند، با اصول بهره وری سازگار نیست؛ زیرا نابودی و تخریب طبیعت، خود هزینه های مجدد و مشکلات جبران ناپذیری برای ما به وجود می آورد. ۹- ۱۰- حفر بی رویه چاه ها چه مشکلاتی را به وجود می آورد؟

برای مثال، در دو دهه اخیر در نواحی داخلی کشور ما به طور بی رویه چاه های عمیقی حفر شد. آب این چاه ها و سفره های آب زیرزمینی برای افزایش تولید محصولات چینی چون پسته به مصرف رسید، اما حفر بی رویه چاه ها مشکلات زیادی چون کم آبی شدید در منطقه، خشک شدن مزارع و تخلیه روستاها و یا افزایش احتمال بروز زمین لرزه را به دنبال دارد که جبران آنها بسیار دشوار است. ۱۰- استفاده از کودهای شیمیایی و سموم کشاورزی چه مزایا و معایبی دارند؟

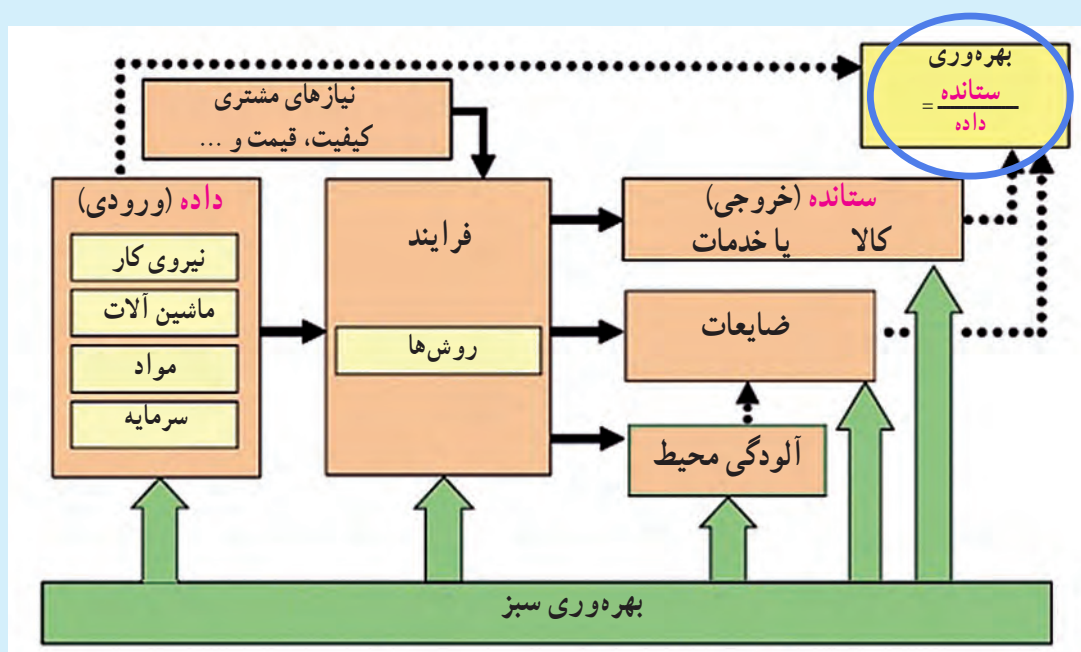
دیگر در این مورد، استفاده بی رویه از کودهای شیمیایی و سموم کشاورزی است. مصرف این مواد اگرچه میزان تولید سبزیجات و

۱۲- چرا امروزه به جای واژه بهره‌وری از بهره‌وری سبز استفاده می‌شود؟

میوه‌ها را بالا می‌برد اما به دلیل انتقال سموم به آب و خاک و بدن انسان، موجب شیوع بیماری‌های خطرناک می‌شود و پس از آن باید هزینه‌های زیادی برای درمان مردم صرف شود (آموزش کشاورزان در این زمینه و نظارت بر میزان مصرف سموم و کودهای شیمیایی و همچنین ترویج شیوه‌های جدید کشاورزی از وظایف وزارت جهاد کشاورزی است).

بدین ترتیب (امروزه با توجه به اهمیت حفظ محیط زیست، به جای واژه بهره‌وری از «بهره‌وری سبز» استفاده می‌شود) منظور از بهره‌وری سبز این است که از ابزارها، روش‌ها و فناوری‌های مختلف در همه مراحل تولید، توزیع و مصرف به گونه‌ای استفاده کنیم که تأثیرات مضر و منفی فعالیت‌ها بر محیط زیست به کمترین حد ممکن برسد (۱۳).

۱۳- منظور از بهره‌وری سبز چیست؟

اصول بهره‌وری سبز باید در همه مراحل رعایت شود.

بهره‌وری در کشور ما

به بریده اخبار روزنامه‌ها توجه کنید.

متأسفانه کشور ما در مقایسه با برخی کشورها از نظر بهره‌وری وضعیت چندان مطلوبی ندارد. بنابراین (همه موظفیم با برنامه‌ریزی صحیح، نگرش بهره‌وری را در همه فعالیت‌های بخش‌های مختلف اقتصادی (کشاورزی، صنعت و خدمات) ترویج کنیم و به کار بگیریم) (۱۴).

۱۴- وظیفه ما در مورد بهره‌وری در کشورمان چیست؟

۱۵- چرا مقام معظم رهبری توصیه به طراحی سیاست اقتصاد مقاومتی را دادند؟

۱۵) پس از انقلاب اسلامی، کشورهای سلطه‌گر و قدرت‌های بزرگ اقتصادی که با وقوع انقلاب، منافع خود را در خطر می‌دیدند مشکلاتی مانند جنگ تحمیلی، تحریم اقتصادی* و... را بر سر راه ما قرار دادند تا از پیشرفت کشورمان جلوگیری کنند. این مخالفت‌ها تا امروز نیز ادامه دارد و آنها سعی می‌کنند ایران را از نظر اقتصادی شکست بدهند. ۱۵) همین دلیل، جمهوری اسلامی ایران بنا به توصیه‌ها و رهنمودهای رهبر معظم انقلاب، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، سیاست اقتصاد مقاومتی را

طراحی و در پیش گرفته است. ۱۶- اقتصاد مقاومتی یعنی چه؟

۱۶) اقتصاد مقاومتی یعنی در شرایط سخت بتوانیم کمترین اتلاف هزینه را داشته باشیم، روی پای خود بایستیم، از تولید ملی حمایت کنیم، از اسراف بپرهیزیم و از منابع و امکانات حداکثر استفاده را بکنیم. ۱۶)

به عبارت دیگر، می‌توانیم بگوییم محور اصلی اقتصاد مقاومتی، «بهره‌وری» است.

۱۷- وظیفه سازمان ملی بهره‌وری چیست؟

۱۷) در کشور ما سازمان ملی بهره‌وری ایران در زمینه وضعیت بهره‌وری و چگونگی راه‌های افزایش آن در بخش‌های مختلف اقتصادی کشور مطالعه، سیاست‌گذاری و نظارت می‌کند. ۱۷)

فعالیت ۵) نظر مسعود درست است چون کاهش مصرف انرژی باعث کاهش مقدار برق مورد نیاز نیروگاه‌ها می‌شود و متعاقباً میزان سوخت‌های فسیلی که هرروز در آن سوزانده می‌شوند را کاهش می‌دهد و این امر موجب حفظ منابع طبیعی و همچنین محافظت از محیط زیست می‌شود

○ فعالیت

- ۵- مسعود و پسر عموش با هم به مسافرت رفته و در مهمان‌سرای اقامت داشتند. یک روز برای گردش در شهر از مهمان‌سرا بیرون رفتند. هنوز چند قدمی بیشتر از آنجا دور نشده بودند که مسعود گفت: «فراموش کردم لامپ‌ها و کولر (خنک‌کن) اتاق را خاموش کنم. باید برگردم و این کار را انجام دهم»، ولی پسر عموش گفت: «لازم نیست. ما برای اقامتمان و چیزهایی که مصرف می‌کنیم به صاحب مهمان‌سرا پول می‌دهیم!» شما کدام نظر را درست می‌دانید؟ چرا؟
- ۶- کاربرگه شماره (۱۸) را با همفکری یکدیگر در کلاس انجام دهید.
- ۷- همفکری کنید و بگویید شما دانش‌آموزان از چه راه‌هایی می‌توانید به تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در کشور کمک کنید.

دست‌کم سه راه پیشنهاد کنید. استفاده از تولیدات داخلی- صرفه‌جویی در مصرف لوازم التحریر- بازیافت کاغذ‌های باطله- استفاده از وسایلی که هنوز قابلیت استفاده دارند

استاندارد و بهره‌وری

یکی از راه‌های مهم افزایش بهره‌وری، بالا بردن کیفیت محصولات و استفاده درست از منابع است که با به‌کارگیری استانداردها تحقق می‌یابد. برای آنکه بهره‌وری افزایش یابد، باید نهاده‌ها، فرایندها و بالاخره ستانده‌ها (کالاها و خدمات) استاندارد باشند.

برای مثال، در تولید بیسکویت، آب و آرد و سایر مواد افزودنی با هم مخلوط می‌شوند و از خمیر به‌دست آمده بیسکویت تهیه می‌شود. حال اگر آب و آرد و سایر مواد افزودنی (داده یا ورودی) مطابق استاندارد باشد و پختن آن (فرایند) نیز براساس استاندارد صورت بگیرد، در نهایت بیسکویت تولید شده (ستانده) نیز استاندارد بوده و مصرف‌کننده بیسکویت سالمی را مصرف می‌کند.

حال اتومبیلی را در نظر بگیرد که قطعات آن براساس استاندارد، ساخته نشده باشد. این اتومبیل می‌تواند سبب آلودگی هوا شود و یا در اثر درست کار نکردن قطعات آن، موجب تصادف شده و به سرنشینان آن صدمه وارد کند. روشن است که آلودگی هوا و تصادف، هزینه‌ها و مشکلات زیادی را به جامعه تحمیل می‌کند. به‌علاوه منابع، انرژی و سرمایه‌هایی که برای تولید آن اتومبیل با قطعات غیراستاندارد، صرف شده، به هدر می‌رود.

مثال دیگر در این زمینه، کودهای شیمیایی و آفت‌کش‌ها است که اگر به‌طور غیراستاندارد تولید شده باشند و یا روش استفاده از آنها در مزارع براساس استاندارد نباشد، موجب آلودگی آب و خاک و محصولات کشاورزی می‌شوند و انسان‌ها و جانوران را بیمار می‌کنند و باید هزینه‌های زیادی برای درمان بیماری‌ها و جبران خسارت، صرف شود.

اهمیت استانداردها برای افزایش بهره‌وری آن‌قدر زیاد است که در بند ۲۴ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی این جمله آمده است: «افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات تولید داخلی و ترویج آن».

در کشور ما وظیفه تهیه استانداردهای کالاها و خدمات و فرایندهای تولید، برعهده سازمان ملی استاندارد ایران است.

کارایی : درست انجام دادن کار، به حداکثر رساندن نسبت ستانده‌ها به نهاده‌ها

اثر بخشی : کار درست را انتخاب کردن و انجام دادن، استفاده از خلاقیت و نوآوری برای رسیدن به وضعیت بهتر

نهاده : عواملی که در تولید یک کالا یا خدمت به کار می‌روند (ورودی).

ستانده : کالا یا خدمتی که تولید می‌شود؛ محصول (خروجی).

تحریم اقتصادی : اقدامی است که یک یا چند قدرت بین‌المللی با هدف مجازات یک یا چند کشور دیگر انجام می‌دهند و آن کشور را از مبادلات اقتصادی و روابط تجاری با دیگر کشورهای جهان محروم می‌کنند تا به پذیرش هنجارها و خواسته‌های کشورهای سلطه‌جو مجبور شود.

عرضه : عبارت است از مقدار کالا و یا خدمتی که برای فروش با قیمتی معین در دسترس خریدار قرار می‌گیرد.

به کار بندیم

جایزه بهره‌وری روز اول خرداد روز بهره‌وری و مصرف بهینه نام‌گذاری شده است.

به کمک معلم، یک جایزه بهره‌وری برای شرکت در مسابقه تعیین کنید :
مدت یک هفته در زندگی روزانه خود و خانواده و یا محیط پیرامونتان دقت کنید و مواردی را که موجب پایین آمدن بهره‌وری یا اتلاف هزینه و منابع، زمان و... می‌شود، یادداشت کنید. سپس هر یک از شما یک نظر یا طرح پیشنهادی را که موجب بازدهی بیشتر یک کار و بهره‌وری در محیط زندگی (خانه، مدرسه، محله و...) شما می‌شود، بنویسید و در مسابقه شرکت کنید.
قبل از انتخاب برنده‌های مسابقه، طرح‌ها و پیشنهادهای دانش‌آموزان را در مدرسه به نمایش بگذارید.